

טעונה לבונה, ואין אחרת קרויה הטאת, כלומר אין לה דין חטאת וטעונה היא לבונה, לימד על עשירית האיפה של כהן גדול שאינה קרויה חטאת וטעונה לבונה –

ומדאינה קרויה חטאת, כלומר, ומדאין לה דין חטאת לגבי לבונה, כך אין לה דין חטאת לענין מותר, שאם כי קרויה היא "חטאת"⁽¹⁰⁾ הרי נתמעטה מ"חטאת היא" ולפיכך מותרת ורקב, ולא ילך לנדבה כחטאת.

מתניתין:

המתנדב ואומר "שור זה עולה", ונסתאב [נפל בו מום], ודינו להיפדות ויהיו דמיו לעולה:

אם רצה יביא בדמיו שנים קטנים.

וכן אם אמר "שני שוורים אלו עולה" ונסתאבו: רצה יביא בדמיהן אחד גדול.

ורבי אוסר לכתחילה, ומפרש בגמרא, שעל שני האופנים נחלק רבי.

המתנדב ואומר "איל [בן שני שנים] זה עולה" ונסתאב:

אם רצה יביא בדמיו כבש [עד שנה].

האומר "כבש זה עולה": אם רצה יביא בדמיו איל.

ורבי אוסר בשתיהן.

גמרא:

שנינו במשנה: "שור זה עולה" ונסתאב, אם רצה יביא בדמיו שנים:

ומקשינן: והא אמרת רישא [במשנה הקודמת] האומר "הרי עלי שור במנה" והביא שנים במנה, לא יצא!?

ומשנינן: המתנדב "שור זה" ונסתאב, שאני; כלומר, חילוק יש בין נדר לנדבה, שאם נדר שור גדול אינו יכול להביא שנים קטנים, אבל זה שלא נדר אלא שור, כיון שנסתאב שוב אין עליו חיוב מכח אמירתו כלל שהרי לא נתנדב אלא זה, אלא שדמי השור לעולה הם, ולכן יכול להביא בדמי השור שנים.

שנינו במשנה: שני שוורים אלו עולה ונסתאבו, רצה יביא בדמיהן אחד, ורבי אוסר:

ומקשינן ארבי שלא חלק גם ברישא לאסור להביא שני שוורים קטנים בדמי עולה אחת:

והרי מאי טעמא דרבי שאסר להביא שור גדול בדמי שוורים קטנים, הלוא הוא משום דחוח ליה, כלומר יש לדמותו לנודר גדול והביא קטן שלא יצא ידי חובתו [כמבואר במשנה הקודמת] ומשום שהגדול חשוב מן

קריבה בלא לחמה, והכי מפרש בשקלים בפרק שני.

10. כמובא בהערה 5.

ונדבת יחיד לא קרבי, דבפני עצמו אי אפשר להקריבו, שלא מצינו לחם קרב בפני עצמו, ועם תודה אחרת אי אפשר להקריבו, שהרי אין תודה

ומשנין: אכן רבי אכולה מילתא [בין ארישא ובין אסיפא] פליג, ונטר לחו רבי לרבנן עד דמסקי מילתייהו [המתין רבי עד שיסיימו חכמים את דבריהם], וחדר מיפלוג עלייהו [ושוב חלק רבי עליהם על כל הדבר].

תדע שאכן חלק רבי גם על הרישא דהיינו דומיא דקטן והביא גדול, מדקתני סיפא דמשנתנו:

“איל זה עולה” ונסתאב, רצה יביא בדמיו כבש; “כבש זה לעולה” ונסתאב, רצה יביא בדמיו איל, ורבי אוסר —

הרי מבואר שחולק רבי במתנדב קטן והביא גדול, (3) והוא הדין שחולק רבי גם במתנדב אחד ומביא שנים שהם חשובים מן האחד,

הקטן, והוא הדין לנודר שנים והביא אחד, שלא יצא משום שהשנים חשובים מן האחד — (1)

ואף על גב דנסתאב, כלומר, ואף שבאמת אין לדמות דין משנתנו לדין הרישא, ומשום שזה נדר וזה נדבה וכמו שחילקה הגמרא לעיל, מכל מקום לכתחילה לא שרי רבי אפילו בנדבה כמו בנדר —

ואם כן תיקשי: ולפלוג נמי רבי על המבואר ברישא, שאם התנדב אחד ונסתאב הרי זה מביא שנים בדמיו, כי הרי רבי סובר במשנה הקודמת לענין נדר שאפילו קטן והביא גדול לא יצא, הרי שלרבי בנדר אינו יכול להביא מה שהוא חשוב יותר, ואם כן לרבי עצמו המדמה נדבה לנדר לא יוכל להביא בנדבה שנים במקום אחד כיון שהשנים חשובים מן האחד, ודלא כמבואר ברישא?! (2)

הסוגיא, וסיים: ועדיין צריך להעמיק בשיטה זו.

2. כן נראה כוונת קושיית הגמרא מדברי רש"י, שכתב: ליפלוג נמי ברישא, שור זה עולה ונסתאב יביא בדמיו שנים, דהוי קטן והביא גדול, ולפלוג נמי וליתני ורבי אוסר, דלא שני ליה בין קטן והביא גדול לגדול והביא קטן; ומבואר, שהקושיא היא מכח שני דיניו של רבי, ממה שדימה נדבה לנדר, וממה שבנדר סבירא ליה לרבי שלא יצא אפילו בקטן והביא גדול; [אלא שצריך ביאור: למה לא נקשה בפשיטות מהמשנה דלעיל, שמפורש בה דשנים לא יביא במקום אחד — ואפילו לרבנן כמבואר ברש"י הנזכר לעיל בהערה 1 — ואם כן לרבי המדמה נדבה לנדר, מן הדין שיאסור; וצריך תלמוד].

3. הנה איל וכבש אלו שוים הם בדמיהם,

1. א. מבואר מדמיון הגמרא, שהנודר להביא גדול והביא קטן שלא יצא, אין זה משום שהחסיר מנדרו כיון שהקטן פחות מן הגדול [וכעין הסברא הנזכרת בגמרא לעיל קה ב גבי קטן והביא גדול “דקא נפיש אימורין”], אלא כל החסרון הוא משום שהקטן חשוב פחות מן הגדול, והיינו דמדמינן ליה שור אחד במקום שנים, כי בעצמותם שוים הם, כיון שהאחד אינו חשוב כמו שנים.

ב. תמה הרש"ש: הרי מבואר במשנה הקודמת “שור במנה והביא שנים במנה לא יצא”, [ואין לומר דבאמת באופן זה הוי כנודר קטן והביא גדול שלא יצא — לרבי; כי ברש"י כאן בתחילת הסוגיא מבואר בהדיא שדין זה הוא אפילו לחכמים הסוברים, שקטן והביא גדול — יצא], ואיך אמרינן כאן שהשנים חשובים מן האחד?! וראה שם שהאריך הרבה בביאור

שלא יביאם לכתחילה.

ומסקינן: אכן שמע מינה, שחלק רבי בין על שנים והביא אחד ובין על אחד והביא שנים.

איבעיא להו:

ממינא למינא מאי; כגון שהתנדב שור ורוצה הוא להביא שני אילים, האם יכול הוא להביאם? (4)

תא שמע ממה ששינונו בברייתא:

המתנדב ואומר "שור זה עולה" — **ונסתאב, לא יביא בדמיו איל** שהוא קטן יותר מדאי (5) מן השור, **אבל מביא בדמיו שני אלים** —

ורבי אוסר: לפי שאין בילה, כלומר, היות וחייב הוא בשתי מנחות נסכים [מנחה לכל איל], ואין יכול לערבן בכלי אחד; ומאחר שאת המנחה צריך הוא להביא בשני כלים, אין קרבנו שמביא דומה לקרבן הראשון,

ואינו יכול להביאם במקום הקרבן הראשון. (6)

ועל כל פנים שמע מינה שחכמים מתירים לשנות ממין למין כשנתנדב ולא נדר.

ומקשינן עלה: **אי הכי** שמשום שינוי ממין למין אין חסרון, (7) אם כן **מאי איריא תרי אפילו חד נמי**, היינו: למה איתא בברייתא שאינו יכול להביא איל אחד במקום שור משום שהוא קטן, ולא הותר אלא להביא שנים, והרי מן הדין שאפילו איל אחד יכול הוא להביא ואף שקטן הוא —

דהא בנסתאב — היינו בנדבת קרבן שנסתאב ולא בנדר — **לרבנן לא שני להו בין גדול לקטן**, וכמפורש במשנתנו שאם התנדב איל יכול להביא כבש?! (8)

ומשינינן: **תרי תנאי ואליבא דרבנן**, התנא של המשנה בדעת חכמים והתנא של הברייתא בדעת חכמים נחלקו בדין מתנדב

סוגיית הגמרא, וראה רש"ש.

6. ואם תאמר: למה לי טעמא דאין בילה, והרי לרבי עצמו אפילו באותו מין לא יביא שנים, וכמבואר בגמרא לעיל, וכל שכן שלא ישנה ממין למין?! הנה בפשוטו זו היא קושיית הגמרא בהמשך הסוגיא, אלא שרש"י לקמן לא פירש כן, וראה רש"י כאן.

7. [לשון "אי הכי" נתבאר לפי פשוטו, אך צריך ביאור, וכי אם אסור לשנות ממין למין, יהא מובן החילוק בין שינוי לאחד או לשנים!].

8. כן היא פשטות כוונת הגמרא, אך ראה לשון רש"י בד"ה לא יביא בדמיו איל, ובמה שנתבאר בכוננתו בהערה 5.

ובהכרח שהאיל הגדול בשני צנום הוא ומשתוה לכבש, ומכל מקום מבואר מדברי הגמרא שהוא חשוב מן הכבש הצעיר.

4. נתבאר על פי רש"י; ולפי זה, בפשוטו ספק הגמרא הוא אליבא דחכמים, כי לפי רבי ודאי שאינו יכול להביאם, שהרי לא יהיו שני אילים טובים משני שוורים קטנים, שלפי רבי אינו יכול להביאם, כמבואר בגמרא לעיל; ומיהו לכאורה הוא הדין שמתפקת הגמרא אליבא דרבי, כשהחליף ממין למין ולא שינה במספרם, וצריך תלמוד.

5. נתבאר על פי רש"י; ופשטות כוונתו לחלק בין איל והביא כבש שמתירים חכמים, לבין שור והביא איל שאוסרים חכמים; אך ראה המשך

גדול אם יכול להביא קטן.

שנינו בברייתא: רבי אוסר לפי שאין בילה:

ומקשינן: טעמא דאסר רבי להביא שנים במקום אחד משום דאין בילה, הא יש בילה שרי לשנות ולהביא שנים במקום אחד —

התנן במשנתנו: איל זה עולה ונסתאב, רצה יביא בדמיו כבש, כבש זה עולה ונסתאב, יביא בדמיו איל, ורבי אוסר; הרי שאסר רבי לשנות אפילו מקטן לגדול, והוא הדין שאין יכול לשנות ולהביא שנים במקום אחד כי השנים לעומת האחד כגדול לעומת הקטן, וכמבואר בסוגיא לעיל! (9)

ומשנינן: תרי תנאי ואלויבא דרבי.

שנינו בהמשך הברייתא: ובטהורים [כלומר, תמימים] שאינם נפדים אלא קיבל עליו עגל והביא פר, או שקיבל עליו כבש והביא איל — יצא:

ומפרשינן לה: סתמא דברייתא כרבנן דמשנתנו הסוברים, קטן והביא גדול יצא ואפילו בנדר.

שנינו במשנה: שור זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו שנים:

אמר רב מנשיא בר זביד אמר רב:

לא שנו — שיכול להביא שנים במקום אחד — אלא בכגון דאמר "שור זה עולה" —

אבל אמר "שור זה עלי עולה": הוקבע נדרו להביאו כקרבן אחד ולא כשנים, כי היות ואמר "עלי" נתחייב באחריות.

ומקשינן עלה: ודלמא "עלי להביאו לזה הוא דקאמר", אבל אם נסתאב לא קיבל עליו אחריות!?

אלא אי איתמר הכי איתמר: אמר רב מנשיא בר זביד אמר רב:

לא שנו אלא דאמר "שור זה עולה" אי נמו [והוא הדין] אם אמר "שור זה עלי עולה", אבל אם אמר אמר "שור זה ודמיו עלי עולה": הוקבע נדרו להביא את דמיו כקרבן אחד ולא כשנים.

מתניתין

:

האומר "אחד מכבשי הקדש למזבח", ו"אחד [או שאמר אחד] משוורי הקדש", והיו לו שנים, הרי הגדול שבהן הקדש.

ואם היו לו שלשה, הרי הבינוני שבהם הקדש.

ואם בא לפנינו ואמר "פירשתי ואיני יודע מזה שפירשתי", או ש"אמר לי אבא שהקדיש, ואיני יודע מזה אמר", הרי הגדול שבהן הקדש.

גמרא:

שנינו במשנה: האומר "אחד מכבשי הקדש", ו"אחד משוורי הקדש", והיו לו שנים, הגדול שבהן הקדש:

ומקשינן: אלמא — מדאמרין שהקדיש את

9. נתבאר לפי פשוטו, אלא שמרש"י אין נראה כן פירוש הקושיא, שהרי כתב: הא יש בילה שרי

הגדול — מקדיש בעין יפה הוא מקדיש; והרי:

אימא סיפא דמשנתנו: היו לו שלשה בינוני שבהן הקדש ולא הגדול, **אלמא מקדיש בעין רעה מקדיש!** (10)

אמר תירץ שמואל:

זו ששנינו בסיפא "בינוני שבהן הקדש", היינו שחוששין אף לבינוני שמא הוא הקדש, דלגבי קטן הרי עין יפה הוא. (11)

ומפרשין: כיון דספק הוא איזה קדוש היכי עביד [כיצד יעשה]?

אמר פירש רבי חייא בר רב:

ממתין לו לבינוני עד שיומם, ופודהו על ידי

שמחיל ליה לקדשתיה בגדול [פודהו על הגדול], וממה נפשך קדוש הגדול ולא הבינוני, שאם חולין הוא מתחילה מה טוב, ואם קדוש היה הרי פדהו על הגדול.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה:

לא שנו — שאם יש לו שלשה, חוששין לבינוני — **אלא דאמר "אחד משוורי הקדש"**, אבל אמר "שור בשוורי הקדש": הגדול שבהן בלבד — הקדש, כי "תור בתוראי קאמר [השור בה"א הידיעה שבשוורין].

ומקשינן עלה: איני [והרי אין הדבר כן], שהרי: **וחאמר רב הונא אמר רבי חייא משמיה דעולא:**

האומר לחבירו "בית בביתי" (12) [שהוא כמו שור בשוורין] **אני מוכר לך** הרי המוכר

[ומתחילה רצה לומר, דבאמת הסיפא לא מיירי אלא כשיש לו שנים, אך דחה, שמדברי הרמב"ם לא משמע כן].

ותירץ: וקצת יש ליישב, אי נימא דעיקר הטעם ברישא הואיל ואמר "אחד", דהא "שור בשוורי" מסיק הגמרא [בהמשך הסוגיא] דהגדול הקדש, אם כן יש לומר דלשון "אחד" ריעותא הוי, דמשמע קצת דבידו לברור איזה הוא, ולכן גם בינוני בכלל, מיהו בשנים, על כרחך הגרוע אינו מקדיש, רק בבינוני אמרינן כן מטעם תיבת "אחד", ולהכי ב"פירשתי ואיני יודע מה פירשתי", כיון דליכא ריעותא מלשון "אחד", אמרינן דבעין יפה מקדיש, וצ"ע; [ודבריו מחודשים, כי בפשוטו אין גריעותא בלשון "אחד", אלא שהאומר "שור בשוורי" משמעותו שור שבשוורים, דהיינו שור מיוחד ומיוחד].

12. לכאורה נראה דצריך לומר "בית בבתי".

ממינא למינא, הרי מבואר שהקושיא היא משום שינוי המין, ולא כמבואר בפנים, וצריך תלמוד.

10. [בפשוטו דברי הגמרא טעונים ביאור משני טעמים:

האחד: הרי כשאמר "אחד מכבשי הקדש" אף הוא עצמו אינו יודע איזה מהם יחול, ומה שייך לתלות ספק זה בדין מקדיש בעין יפה הוא מקדיש!]

השני: הרי מן הסיפא דסיפא מוכח בודאי דמקדיש בעין יפה הוא מקדיש, ולמה לא נקשה מן הסיפא דסיפא, ולא יהיה שייך תירוץ הגמרא דחיישין גם לבינוני, שהרי בסיפא דסיפא לא חיישין לבינוני! ? וראה בהערה הבאה].

11. תמה בשפת אמת: אם כן למה שנינו בסיפא ב"פירשתי..." שהגדול שבהן הוא הקדש, כיון דגם בינוני הוי עין טובה לגבי מקדיש,

מראהו ללוקח עלייה —

חולין. (13)

הרי מבואר שהאומר "שור בשוורי הקדש", אין חל ההקדש על הגדול בודאי, אלא כולם בספק!?

ומשנינן: **תרגומא** למה ששנינו "וכולן ימכרו לצרכי עולות" רק **אשור של הקדש שנתערב באחרים**, אבל באמת כשאמר "שור בשוורי הקדש" הרי הגדול הקדש, ואילו האחרים אינן צריכים להמכר לצרכי עולות.

ומקשינן על זה: **והא** "וכן שור של הקדש שנתערב באחרים" **קאמר** בכרייתא, הרי שדין אחר לאומר "שור בשוורי הקדש" ולשור שנתערב!?

ומשנינן: **תרגומא** [תפרש] — להא דאמר "וכן" — **אגדול** שהוא הקדש, דבוה שניהם שוים, אבל הדין שיימכרו כולם לצרכי עולות לא נאמר אלא על שור שנתערב.

ומאי **לאו משום דגריע**, כלומר, וכי אין הפירוש שמראהו בית גרוע שבביתו כגון את העלייה; הרי מבואר שאינו צריך ליתן לו את הבית הטוב שבביתו!?

ומשנינן: **לא** כאשר פירשת, ש"עלייה" היינו בית גרוע, אלא עלייה היינו: **מעולה שבבתיים**.

מיתוכי לרבה בר אבונה מברייתא ששנינו בה:

"**שור בשוורי הקדש לעולה**" **וכן שור של הקדש** עולה **שנתערב באחרים**:"

הרי **הגדול שבהן הקדש**, כלומר, יקדישנו ויקריבנו לעולה כי שמא הוא הקדוש, **וכולן** — שאר השוורים שאף הם בספק — **ימכרו** כשהם תמימים **לצרכי עולות** ויוקדשו ויוקרבו על ידי הקונה לעולה, ואילו **דמיהן**

13. לשון **רש"י** הוא: הגדול שבהן הקדש עולה, וכל האחרים ימכרו לצרכי עולות, שמא אכל חד איכא למימר זה עולה; ומשמע כפי שנתבאר בפנים, שאת האחד הוא מקריב לעולה, ואת השאר הוא מוכר לצרכי עולות.

[ויש לעיין: הרי אותו שהקדש על ידי המקדיש הראשון, אין אדם יכול לצאת בו ידי חובת עולתו, שהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום; ואם כן איך ימכור את השוורים ויטול דמים, ולמה ישלם הקונה על שור שהוא ספק הקדש ואין לו בו כלום.

ולכאורה כך היה צריך לעשות: ימכור את כל השוורים לאדם שהוא חייב עולות כמספר השוורים המסופקים פחות אחד, ובאופן זה יצא הקונה בודאי ידי חובתו, ואילו הוא לא שילם

דמים אלא על אותם שהם חולין.

ובאמת היה אפשר לפרש כן את לשון הכרייתא, ומה שאמרו: הגדול שבהן הקדש, היינו שעבור הגדול לא יטול דמים, כי מספק שמא הוא הקדוש, אין הקונה חייב לשלם לו עבור זה, ודוקא את הגדול כי המוציא מחבירו עליו הראיה, ומה שאמרו "וכולן" קאי גם על הגדול, רק שאינו נוטל ממנו דמים, אבל **רש"י** לא פירש כן; וכן מוכח כדבריו בתירוץ הגמרא.

ועוד כתב **רש"י**: ודמיהן חולין, דקודש אינו תופס דמיו אלא בעל מום שיצא לחולין דנתפסין דמיו בקדושתו, אבל האי דלא נפיק לחולין, דלצורך עולה נמכר, אין דמיו קדושים; ולשונו צריך ביאור: כי אותו שהוא הקדש לא נמכר כלל, שהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא

שאני לוקח דיד בעל השטר [הוא הלוקח] על התחתונה, ועליו הראיה שמכר לו את הבית הגדול או את העבד הגדול, כי כלל הוא המוציא מחבירו עליו הראיה, והמוכר חשוב מוחזק.⁽¹⁾

מוסיפה הגמרא: השתא דאתית להבי, מאחר שהערנו גבי לוקח שידו על התחתונה, הרי אפילו תימא בביאור דברי עולא שאמר "בית בבתי אני מוכר לך מראהו עלייה", דהיינו כפשוטו, שמראהו עלייה דגריעה [את עלייתו הגרועה] — לא תיקשי לרבה בר אבוא למה אינו נותן לו את המעולה שבנכסיו [וכדמקשינן לעיל], ומשום דיד בעל השטר על התחתונה.

מתנתין:

האומר "הרי עלי עולה": יקריבנה במקדש, ואם הקריבה בבית חוניו [דמוי מקדש שבנה

מיתיבי עוד מברייתא על רב נחמן בשם רבה בר אבוא:

האומר לחבירו "בית בביתי אני מוכר לך" ונפל אחד מבתיו:

הרי זה המוכר מראהו ללוקח את הבית הנפול ואומר לו זה מכרתי לך, ושלך נפל; וכן מי שאמר "עבד בעבדיי אני מוכר לך" ומת אחד מעבדיו: מראהו המוכר ללוקח את המת —

קט-א זולרבה בר אבוא תיקשי: אמאי מראהו נפול ומת, ליחזי היידן נפל היידן מת [נראה מי נפל ומי מת], כלומר, לא יוכל להראותו את הנפול והמת, אלא אם כן הגדול הוא זה שנפל והוא זה שמת! ?

מיישבת הגמרא בדרך תמיהה: לוקח — שור בשוורי או בית בבתי או עבד בעבדיי — קא אמרת [וכי מלוקח אתה בא להקשות על הקדש]! ?

על התחתונה, מכל מקום איך מותר זה להשתמש בשאר שווריו, והרי שמא קדושים הם! ?

ותירץ בשפת אמת: נראה ד"שור בשוורי" הו' שור מיוחד [ולאו דוקא גדול], ויוכל להיות רק הגדול והטוב, או הקטן והרע הו' נמי מיוחד, ולכן בהקדש דבעין רעה [הוא מקדיש] לא אמרינן, אם כן וודאי המיוחד הוא הגדול, אבל בבית, יד בעל השטר על התחתונה, ויכול לומר שנתכוון להמיוחד לגריעותא; ומכל מקום קצת קשה, אי הבינוני מת ונפל, מה שייך יד בעל השטר על התחתונה, כיון דהכוונה למיוחד שבהם בין למעליותא בין לגריעותא, על כל פנים על הבינוני לא נתכוין, ואיך מראהו נפול; וצריך לומר בדוחק, דפירוש "המיוחד", היינו: כל מה

כלום, והדמים ניתנו כאן רק עבור אותם שאינם קדושים, וודאי שדמיהם חולין.

ועוד כתב רש"י: ולהקדש נמי לא גזיל מידי, דהא יהיב ליה הגדול שבהן; וכוונת רש"י לפרש, למה הגדול שבהן הקדש, ואינו מוכרו, אך הטעם שנתן רש"י צריך ביאור, מה גזילה והפסד שייך כאן].

1. כתב רש"י: בעל השטר, כגון האי לוקח שבא בשטר מכירה, ידו על התחתונה, והו' מוציא מחבירו ועליו הראיה, שהמוכר מוחזק בביתם, הלכך ראיה על הלוקח, אבל גבי הקדש גדול משמע.

ויש לעיין: הרי בהכרח שיש כאן ספק, ואם כן אף שבהקדש אין שייך לומר יד בעל השטר